

Arkivsaknr 20/14519-1
Saksbehandler Roar Evjen

Saksgang	Møtedato
Kommunalt råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	31.08.2020
Eldrerådet	03.09.2020
Helse- og velferdsutvalget	07.09.2020

Plan for habilitering og rehabilitering 2020-2025

Kommunedirektørens innstilling til vedtak:

1. Tromsø kommune vedtar Plan for habilitering og rehabilitering 2020-2025
2. Planen legges til grunn for utvikling av habilitering og rehabiliteringstilbudet i Tromsø kommune
3. Oppfølging og implementering gjennomføres i henhold til planens forslag

Mari Enoksen Hult
Konst. kommunedirektør

Margrethe Kristiansen
Konst. avdelingsdirektør

Hva saken gjelder

Livskraft i Tromsø Plan for habilitering og rehabilitering 2020-2025. Forslag til plan for habilitering og rehabilitering for perioden 2020-2025

Saksutredning

Bakgrunn for og innhold i planarbeidet

Utgangspunktet for planen er å styrke satsningen på forebyggende og helsefremmende tiltak for å møte oppgavene kommunen står ovenfor i årene som kommer. Alle ledd i helse- og omsorgstjenesten må ha fokus på å forebygge, vedlikeholde, gjenopprette og bedre funksjon/mestringsevne. Innbyggeren skal støttes i prosessen og gis mulighet til å mestre livsutfordringer, sykdom og funksjonsnedsettelse. Økt fokus settes på tverrfaglig samarbeid. Utviklingen av planen er hjemlet i i forskrift om habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator § 5, som bl.a. sier dette: «*Kommunen skal planlegge sin habiliterings- og rehabiliteringsvirksomhet og ha en generell oversikt over behov for habilitering og rehabilitering i kommunen. Tjenester som inngår i kommunens helse- og omsorgstjenestetilbud, skal integreres i et samlet tverrfaglig re-/habiliteringstilbud.*»

Planen er utviklet med midler fra Opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering 2017-2019.

Planen innbefatter alle aldersgrupper. Målgruppene er personer med somatiske helseutfordringer og funksjonsnedsettelse, personer med rus- og psykiske helseutfordringer og personer med psykisk utviklingshemming.

I arbeidet med utvikling av denne planen er dagens habiliterings/ rehabiliteringstilbud i Tromsø kommune kartlagt (vedlegg 2 i planen) og utfordringsbildet, satsningsområder, mål og tiltak beskrevet.

Det er definert følgende satsningsområder:

Barn og unge	Voksne
1. Et tett samarbeid med barn, unge og deres pårørende	1. En aktiv og deltagende innbygger 2. Et styrket habiliterings- og rehabiliteringstilbud

2. Et kompetent habiliterings- og rehabiliteringstilbud	3. En koordinert og samhandlende tjeneste
3. En koordinert og samhandlende tjeneste	4. Et kunnskapsbasert habiliterings/rehabiliteringstilbud

Organisering av arbeidet og prosess

Planen er utviklet av en prosjektgruppe med representanter fra Avd. for helse og omsorg - seksjonene for hjemmetjenester, for oppfølgingstjenester, for behandling og rehabilitering, for velferd, arbeid og inkludering og forvaltningskontoret. Avd. for oppvekst og utdanning - seksjon for barn og familie, Brukerrepresentant fra Handikapforbundet, Tillitsvalgt og verneombud.

Styringsgruppen har bestått av seksjonslederne for seksjon for hjemmetjenester (leder for styringsgruppa), seksjon for oppfølgingstjenester og seksjon for barn og familie.

Fire arbeidsgrupper ble etablert med personell med kunnskap om barn og unge, om voksne med somatiske helseutfordringer og funksjonsnedsettelse, om voksne med rus- og psykiske helseutfordringer og voksne med utviklingshemming og utviklingsforstyrrelser.

Arbeidsgruppene har vært med å kartlegge dagens tilbud, deltatt i beskrivelse av utfordringsbildet og i å planlegge innsatsområder med anbefalte tiltak.

Medvirkning

En brukerrepresentant i prosjektgruppa.

Ressursgruppe fra brukerorganisasjoner: Norges Handikapforbund, Tromsø og omegn MS-forening, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse LPP, Autismeforeningen i Norge, LHL Tromsø, Kreftforeningen.

Tre møter ble avholdt. Det første møtet hadde som utgangspunkt å kartlegge behov og mangler i tjenestetilbudet (Vedlegg 1 i planen) og de to siste for innspill etter hvert som planen ble utviklet.

Fremtidig behov for habiliterings- og rehabiliteringstjenester

Det er mangelfulle registreringer og tall av /habiliterings/rehabiliteringstjenestene både internt i kommunen og på nasjonalt nivå. Det er derfor ikke mulig å gi en eksakt beskrivelse av det fremtidige behovet for rehabiliteringstjenester.

Ulike undersøkelser forsøker å gi oversikt over hvor stor andel av befolkningen som har nedsatt funksjonsevne. Et anslag går på at mellom 10 og 30 % av befolkningen har nedsatt funksjonsevne i en eller annen grad, noe som vil utgjøre ca. 7 600 – 22 800 personer i Tromsø

kommune. I tillegg forventes det en vekst i antall eldre over 70 år. Dette vil medføre økt behov for habiliterings/rehabiliteringstjenester.

Habilitering og rehabilitering har det siste tiåret vært et satsningsområde i helse- og omsorgstjenesten i Tromsø kommune. Ulike tjenester er bygd opp for å legge større vekt på forebygging, egenmestring, aktivitet og deltagelse. Planen bygger på dette og beskriver hvordan det bør jobbes videre. Det vil fremover kreve en klar økonomisk prioritering for å gjøre dette endringsarbeidet mulig.

Utfordringer, mål og tiltak barn og unge

Kort oppsummering av de tre prioriterte områdene for barn og unge:

1. Et tett samarbeid med barn, unge og deres pårørende

Mål: Tromsø kommune samarbeider med barn, unge og deres foresatte i alle prosesser, på individ og systemnivå.

- *Tilrettelegge for barnets medvirkning* - spesielt for barn med kognitive og språklige utfordringer. Individuell plan og «Stafettlogg» som verktøy må i større grad tas i bruk for økt brukermedvirkning.
- *Et overordnet brukerråd for barn og unge med habiliterings- og rehabiliteringsbehov* - bør etableres. Dette for å samle brukererfaringer og ha god dialog med innbyggerne.

2. Et kompetent habiliterings- og rehabiliteringstilbud

Mål: Tromsø kommune har et kompetent habiliterings- og rehabiliteringstilbud tilpasset den enkeltes behov

- *Barn og unge som mottar spesialundervisning eller spesialpedagogisk hjelp* - opplever manglende tilhørighet i felleskapet og segregering. Implementering av planen «SE MEG! LIK MEG! LÆR MEG!» vil kunne sikre inkluderende og helhetlig praksis i barnehage, skole og PPT.
- *Brudd på ventetid til ergoterapi og fysioterapi* - effekten av å øke antall årsverk, og/eller se på annen ressursbruk bør vurderes.
- *Grensene mellom de ulike instansers ansvarsområder i habiliterings-/rehabiliteringsforløpet* er uklare - disse bør tydeliggjøres
- *Manglende foreldreveiledning til foreldre til barn med ulike funksjonsnedsettelse* – det bør avklares hvilket ansvar som ligger i henholdsvis kommune- og spesialisthelsetjenesten, samt hvem som skal utføre dette i kommunen.

- *Psykiske helseplager hos unge i Tromsø kommune* - det er en kombinasjon av mangel på tiltak, og på ukklarheter angående ansvarsforhold. Det iverksette månedlig inntaks-/drøftingsteam for å finne det beste totaltilbudet for ungdom med psykisk helse- og rusutfordringer.
- *Avlastningstiltak for barn og unge* – tilbudet som gis i dag passer ikke for alle. Kartlegge behov for et differensiert tilbud og utarbeide tiltak.
- *Skolefritidsordning til barn på 8.-10. til elever med særskilte behov* – er ikke godt nok tilpasset. Skolefritidsordning for ungdom på 8.-10.trinn med særskilte behov bør sentraliseres.
- *Deltagelse i fritidstilbud* - barn og unge med funksjonsnedsettelse har færre aktiviteter å velge mellom. Samarbeid med frivillige med tanke på å avklare hindringer og drøfte løsninger/modeller som kan prøves ut for å finne gode løsninger for fritidstilbud, bør innledes.
- *Arbeid og dagaktivitetstilbud for personer med utviklingshemming/kognitive funksjonsnedsettelse* -for få tilbud og dårlig koordinering mellom offentlige instanser. Samarbeidsavtalen som er utarbeidet mellom Tromsø kommune, Troms fylkeskommune og NAV Tromsø bør tas i bruk. Problemstillingene bør drøftes i eksisterende samarbeidsfora/-møter, eventuelt å initiere disse der en ser at dette mangler.
- *Få omsorgsboliger og andre tilrettelagte boliger* - Det bør jobbes tverrfaglig og tverretatlig for å få nye boligprosjekter realisert, en tverrfaglig boligrådgivningsgruppe for barn og unge bør etableres og gode beskrivelser over fremgangsmåte for boligutvikling bør lages.
- *Felles temamøte for seksjoner som jobber med barn og unge* – dette bør etableres for å øke kunnskapen om habilitering og rehabilitering i alle ledd i tjenesten

3. En koordinert og samhandlende tjeneste

Mål: De ulike tjenester som er involvert er koordinerte og samhandlende

- *Sårbarhet ved overganger til nye faser i livet*- det er behov for avklaringer, rutiner og samarbeidsmøter mellom skole og helse- og omsorg, barnevern – helse og omsorg m.fl.
- *Manglende tverrfaglig samhandling* -det er behov for Re-implementere BTI-veilederen (Veileder for hvordan man skal jobbe systematisk for å sikre bedre tverrfaglig innsats i samarbeid med foresatte og barn/unge), stafettlogg og benyttelse av Individuell Plan (IP) i Sampro. God lederforankring blir viktig.

- *Samhandling med eksterne instanser* – er utfordrende. Et bedre felles elektronisk kommunikasjons- og journalsystem vil kunne forenkle samarbeidet mellom tjenestenivåer.

Utfordringer, mål og tiltak voksne

Kort oppsummert de fire prioriterte områdene:

1. En aktiv og deltagende innbygger

Mål: Tromsø kommune samarbeider tett med innbyggeren og hans/hennes pårørende i alle prosesser, på individ og systemnivå for å tilrettelegge for et habiliterings-/rehabiliteringstilbud tilpasset deres situasjon

- *Innbyggerens, og evt. pårørendes -skal være styrende i målsetting, planlegging og gjennomføring av all tjenesteyting* – krever økt bevissthet om dette blant ansatte og deres ledere
- *Kjennskap til hjelpeapparatet* – hjelpeapparatet være lett tilgjengelig. En nettside utarbeides som gir en god beskrivelse av tilgjengelig habiliterings-/rehabiliteringstilbudet i Tromsø kommune
- *Støttepersoner med kompetanse om habilitering/rehabilitering* - må være lett tilgjengelig - psykolog, logoped, synspedagog, ernæringsfysiolog og sykepleiere, ergo- og fysioterapitjeneste. Dette er tjenester som for enkelt grupper helt mangler eller er under sterkt press i Tromsø kommune. Disse tjenestene må videreutvikles.
- *Tilrettelagt bolig-* er viktig for en vellykket rehabiliteringsprosess. Det er behov for å etablere boligrådgivningsgruppe og øke antall tilrettelagte kommunale boliger for personer med funksjonshemming.
- *Bruk av velferdsteknologi* - må økes, både individuelt for å fremme økt frihet og selvstendighet, men også med hensyn til effektivisering av tjenestetilbudet.
- *Økt bruk av frivillige* - for å støtte opp om at personer med funksjonsutfordringer skal ha mulighet for å delta sosialt og i samfunnet.

2. Et styrket habiliterings/rehabiliteringstilbud

Mål: Tromsø kommune vil organisere et habiliterings-/rehabiliteringstilbud som støtter innbyggeren i ulike faser av sykdomsforløpet - forebygging, tidlig innsats og oppfølging ved kroniske og langvarige tilstander

- *Forebyggende tilbud bør samordnes* - få stillinger, tilbud spredt i ulike enheter og tilbud som ikke er godt nok kjent.
- *Nye forebyggende tjenester bør bygges opp* - for eksempel forebyggende hjemmebesøk, ulike forebyggende gruppetilbud etc..
- *Hverdagsrehabilitering i distriktene* – dette bør ikke bare tilbys i sentrale strøk, men også i distriktene hvor man ser den største økningen av eldre.
- *Tverrfaglig rehabiliteringstilbud til innbyggere med komplekse og langvarige behov*, eksempelvis etter hjerneslag og andre nevrologiske sykdommer mangler, dette bør utvikles.
- *Oppbygging av tverrfaglig kompetanse for personer med utviklingshemming* – disse bør ha spesiell kunnskap om målgruppen. Dette gjelder både med hensyn til tidlig innsats og utvikling av kommunale habiliteringstjenester
- *Oppbygging av tverrfaglig kompetanse for innbyggere som har behov for somatiske helsehjelp og samtidig har rus- og psykiatriproblematikk* - det er behov for at det etableres et rehabiliteringstilbud etter modell av hverdagsrehabiliteringsteamet.

3. En koordinert og samhandlende tjeneste

Mål: Tromsø kommune vil forbedre tverrfaglig og tverrsektoriell samhandling ved å sette fokus på helhetlige forløp hvor man skaper sikre overganger mellom tjenestenivåene.

- *Manglende samarbeid* - mellom de ulike yrkesgruppene, avdelingene, seksjonene, etatene og nivåene. Kommunikasjonsteknologi/velferdsteknologi må tas i bruk internt i kommunen så vel som i samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Samarbeidsrutiner må utvikles.
- *Koordinerende team, koordinator og individuell plan (IP)* – videreutvikle koordinerende team, koordinatorrollen og øke bruken av verktøyene.

4. Et kunnskapsbasert habiliterings/rehabiliteringstilbud

Mål: Tromsø kommune vil tilrettelegge for kompetanseheving og systematisk kvalitets-arbeid for å skape økt fokus på forebygging, tidlig innsats og habilitering/rehabilitering i alle tjenester.

- *Opplæring til alle ansatte i helse- og omsorgstjenesten* - kompetanse i brukermedvirkning, kunnskap om habilitering/rehabilitering og å styrke fag- og diagnosespesifikk kompetanse innen habilitering/ rehabilitering.

- *Opplæring og veiledning om individuell plan IP og koordinatorrollen* - til ledere og ansatte som skal være koordinatore
- *Utvikle et system for registrering av data og nøkkeltall for habiliterings/rehabiliteringstilbudet* - for utvikling og forbedring av tjenesten.
- *Utvikle kunnskap og tilbud til personer med kognitive skader etter sykdom eller ulykke* - mht. arbeid og hverdagsliv i et forsknings samarbeid med Senter for omsorgsforskning, nord.

Høring og høringsuttalelser

Rapporten ble sendt til intern og ekstern høring.

Det er kommet interne høringsinnspill fra Helsehuset, Avd. for dagrehabilitering,

Vedtakskontoret, Pasientsentrert helsetjenesteteteam (PSHT), Norsk sykepleierforbund

Det er kommet eksterne høringsinnspill fra Rehabiliteringsklinikken UNN og Kreftforeningen.

Høringsinnspillene er tilgjengelig i vedlegg 3. I vedlegg 4 er innspillene kommentert og det er vist hva som har ført til endringer i planforslaget.

Følgende problemstillingene vært nevnt flere ganger i innspillene, også disse er oppsummert og kommentert samlet i vedlegg 3:

- Manglende tidsfrister og prioriteringer av tiltak
- Manglende kostnadsberegning
- Manglende måltall for å øke andel fagpersonell med spisskompetanse

Konklusjon

I fremtidens helse- og omsorgstjeneste må man jobbe annerledes enn det gjøres i dag.

Innbyggerne bør få vurdert sitt behov og potensial for habilitering/rehabilitering før det iverksettes tiltak som kompenserer for tapt funksjonsevne/mestringsevne. Planen beskriver hva som må til mht. personell, videreutvikling av tjenester/oppbygning av nye tjenester og kompetanse. For å skape denne endringen er det nødvendig at habilitering og rehabilitering prioriteres fremover både med hensyn til utvikling av tjenestetilbudene og ved økonomiske bevilgninger.

Vedtakskompetanse

Helse- og velferdsutvalget

Vedlegg

1. Livskraft i Tromsø Plan for habilitering og rehabilitering 2020-2025
2. Livskraft i Tromsø Plan for habilitering og rehabilitering 2020-2025 kortversjon, etter høringsrunde
3. Høringsuttalelser
4. Høringsuttalelser med drøfting
5. Referat fra møter med brukerorganisasjonene